

EL LLENGUATGE

L'escurçó

En lloc de "víbora", que és un castellanisme, cal dir *escurçó*. El fet de tractar-se de dos mots sense cap relació etimològica i formalment tan diferents, fa el castellanisme encara més detonant. Però el cas és que en català també existeix el mot *vibra* (amb les variants formals *vibre* i *vibria*), que és el descendent del mot clàssic o llatí, i encara usat en algunes zones meridionals del domini de la nostra llengua (l'Alcover-Moll el localitza al Camp de Tarragona, a Morella i a Elx) i per diversos escriptors antics i moderns (A. de Vilanova i Pons i Masaveu, segons l'obra citada). Però cal saber, encara, què és, exactament, un *escurçó*.

Segons el Diccionari Fabra, el nom d'animal *escurçó* té valor específic, car l'identifica amb l'espècie *Vipera berus*, però aquesta identificació limitada és sense dubte errònia (ja ho vam advertir a la Secció Filològica perquè aquesta definició fos rectificada). El Diccionari Alcover-Moll amplia la denominació a l'espècie *Vipera latastei*, amb una definició independent per a cada espècie que no sembla pas adequada: no té cap fonament de suposar que

quan, per exemple, Ausiàs March deia *Llir entre cards, los escurçons no morden* es referia concretament a la *Vipera berus*. És a la Gran Enciclopèdia on trobem una definició exacta del mort *escurçó*: "Nom donat a qualsevol rèptil ofidi de la família dels vipèrids, i en especial als dels gèneres *Bitis*, *Causus*, *Cerastes*, *Echis* i *Vipera*". Però, és clar, podríem aplicar aquesta definició a la nostra realitat immediata i dir que *escurçó* designa indistintament les tres espècies d'ofidis (serps) *Vipera berus*, *Vipera latastei* i *Vipera aspis* (la de Cleopatra), que són les que habiten als Països Catalans (algun cop hom n'exclou precisament la *Vipera berus*), llevat, com és sabut, de les Illes Balears (on també es desconeixen, per tant, els noms vulgars). Dit altrament, entenem per *escurçons* les serps verinoses del nostre país, que tenen un aspecte molt diferent de les que són inofensives (colobres).

L'ús del mot *escurçó*, a les comarques on és viu (i al llarg de la història de la llengua), no deixa de presentar vacil·lacions, com indica Coromines en el seu Diccionari etimològic, amb algunes designacions específiques i fins i tot com a oposició a d'altres denominacions. Però han d'ésser interpretades com a usos merament locals, determinats per l'adequació dels noms a la realitat de cada indret (i per una desigual capacitat d'observació).